

บทที่ 3

บริบททั่วไปที่ต้นทางและปลายทางของผู้อพยพ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องแรงงานอพยพพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน เป็นการศึกษาถึงสาเหตุการย้ายถิ่นของแรงงานพม่ามาจากเรื่องอะไร ช่องทางจากการย้ายถิ่นจากต้นทางถึงปลายทางมีลักษณะใด บริบทชีวิตของแรงงานพม่าอพยพมาทำงานในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน มีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างไร ซึ่งในสภาวะเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนของท้องถิ่น ที่มีความต้องการแรงงานในอัตราที่เพิ่มมากขึ้น และมีอัตราการจ้างงานที่สูง นับว่าเป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานอพยพพม่ามาทำงานในพื้นที่ของภาคอีสาน ปัจจัยผลักดันจากต้นทางอพยพคือปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองทำให้ผู้อพยพมีความคาดหวังในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตซึ่งอาจจะส่งผลให้ครอบครัวมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย ตำรา เอกสาร บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและนำเสนอดังนี้

1. ประเทศพม่า

ผู้ศึกษาได้ค้นข้อมูลในเรื่องของบริบททางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของประเทศพม่า โดยรวม สรุปแยกเป็นประเด็นที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้

สหภาพพม่าตั้งอยู่ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างที่ราบสูงทิเบต และคาบสมุทรมลายู มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่าง ดังนี้ ทิศตะวันออก ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (235 กิโลเมตร) และประเทศไทย ทิศเหนือและทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดประเทศทิเบต และแคว้นยูนนานของจีน (2,185 กิโลเมตร) ทิศใต้ ติดกับอ่าวเบงกอล ทะเลอันดามัน และประเทศไทย มีความยาวตามแนวฝั่งทะเล 2,832 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ติดกับอินเดีย (1,463 กิโลเมตร) และบังกลาเทศ (193 กิโลเมตร) ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ติดกับไทย (1,800 กิโลเมตร) (ศูนย์อินโดจีนศึกษา, 2551)

ภาพที่ 2 แผนที่ประเทศพม่า

การประกอบอาชีพ

ส่วนใหญ่ชาวพม่าประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก เขตเกษตรกรรมคือบริเวณ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิรวดี แม่น้ำสะโตง แม่น้ำทวาย-มะริด ปลุกข้าวเจ้า ปอกระเจา อ้อย และพืชเมืองร้อนอื่นๆ ส่วนเขตลาน อยู่ติดแม่น้ำโขงปลูกพืชผักจำนวนมาก รองลงมาทำเหมืองแร่ ภาคกลางตอนบนมีน้ำมันปิโตรเลียม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุดแร่ หิน สังกะสี และภาค ตะวันออกเฉียงใต้ ทำเหมืองดีบุกทางตอนใต้เมืองมะริดมีเพชรและหยกจำนวนมาก และการทำป่า ไม้ มีการทำป่าไม้สักทางภาคเหนือ ส่งออกขายและล่อมมาตามแม่น้ำอิรวดีเข้าสู่ย่างกุ้ง ส่วนด้าน

อุตสาหกรรม กำลังพัฒนา อยู่บริเวณตอนล่าง เช่น ย่างกุ้ง และ มะริด และทวาย เป็นอุตสาหกรรม ต่อเรือเดินสมุทรที่ใหญ่ของพม่า จึงถือได้ว่าประเทศพม่านั้นเป็นประเทศกำลังพัฒนาขั้นต่ำ

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรของพม่าในปี 2551 มีจำนวน 49,563,019 คน (ธนาคารโลก ดัชนีชี้วัด การพัฒนาประชาคมโลก, 2551) ประชากรหลายเชื้อชาติ ได้แก่ มีชาติพันธุ์พม่า 72% ฉาน 6% คะฉิ่น 2% จีน 2% จีน 3% อินเดียและปากีสถาน 6% (สังคีต จันทะโพธิ, 2551)

ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของพม่าได้รับอิทธิพลทั้งจากจีน อินเดีย และไทยมาช้านาน ดังสะท้อนให้เห็นใน ด้านภาษา ดนตรี และอาหาร สำหรับศิลปะของพม่านั้นได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีและ พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมพม่ายังได้รับอิทธิพลจาก ตะวันตกมากขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดจากเซตชนบทของประเทศ ด้านการแต่งกาย ชาวพม่าทั้งหญิงและชาย นิยมนุ่งโสร่ง เรียกว่า ลองยี ส่วนการแต่งกายแบบโบราณเรียกว่า ลุนตยาอชิก

ภาษาของชาวพม่า

ภาษาพม่า ถือเป็นภาษาทางการ (สังคีต จันทะโพธิ, 2551) และพม่ามีภาษาหลักที่ใช้ งานในประเทศถึงอีก 18 ภาษา โดยแบ่งตามตระกูลภาษาได้ดังนี้

1) ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ได้แก่ ภาษามอญ ภาษาปะหล่อง ภาษาปะลิ่ง (ปลั่ง) ภาษาปะรวก และภาษาว้า

2) ตระกูลภาษาชิโน-ทิเบตัน ได้แก่ ภาษาพม่า (ภาษาทางการ) ภาษากะเหรี่ยง ภาษาอารากัน (ยะไข่) ภาษาจิงผ่อ (กะฉิ่น) และ ภาษาอาฮา

3) ตระกูลภาษาไท-กะได ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ (ฉาน) ภาษาไทลื้อ ภาษาไทขิ่น ภาษาไทคำตี้ มีผู้พูดหนาแน่นในรัฐฉาน และรัฐกะฉิ่น ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยกลาง และ ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีผู้พูดในเขตตะนาวศรี

4) ตระกูลภาษาม้ง-เมี่ยน ได้แก่ ภาษาม้งและภาษาเย้า (เมี่ยน)

5) ตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน ได้แก่ ภาษามอแกนและภาษามาลย์ ในเขต ตะนาวศรี

ศาสนา

พม่าบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติใน พ.ศ.2517 เพราะมีผู้นับถือศาสนา พุทธรวม 85% รองลงไปคือ ฮินดู อิสลาม คริสต์ และผีสง เทวดา (สังคีต จันทะโพธิ, 2551)

การคมนาคมขนส่ง

การขนส่งทางบกของพม่าได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมาถนนทั่วประเทศมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 27,840 กิโลเมตร ถนนในกรุงย่างกุ้งและมณฑลเยสามารถเชื่อมโยงไป

ยังเมืองต่างๆ โดยถนนส่วนใหญ่ยังไม่ลาดยาง (ร้อยละ 88) และมีช่องทางเดียว สำหรับถนนสายที่สำคัญของพม่าที่ใช้เชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน (ศูนย์อินโดจีนศึกษา, 2551) ได้แก่

1. เส้นทางการค้าระหว่างแม่สอด-เมียวดี - ท่าเรือชายฝั่งมะละแหม่ง ระยะทาง 150 กิโลเมตรและเส้นทางต่อไปยังกรุงย่างกุ้ง ระยะทาง 310 กิโลเมตร
2. เส้นทางต่อจากกรุงย่างกุ้งไปยังบังกลาเทศ อินเดีย และขึ้นเหนือไปเมืองมัณฑะเลย์-ลาเจียง-คุนหมิง(จีนตอนใต้)
3. เส้นทาง R3B จากเชียงราย-เชียงใหม่(พม่า)-เชียงใหม่ (จีนตอนใต้)-คุนหมิง ระยะทาง 1,018 กิโลเมตร (ภายใต้โครงการพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือใต้หรือ North-South Economic Corridor)
4. เส้นทางแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก-เมืองเชียงใหม่(พม่า)-เมืองลา(จีน)ระยะทาง 258 กิโลเมตร
5. เส้นทางเมียวดี(พม่า)-แม่สอด-ตาก-สุโขทัย-พิษณุโลก-ขอนแก่น-มุกดาหาร-สะหวันนะเขต (ลาว)-ดงฮา-ดานัง(เวียดนาม)

การขนส่งทางน้ำ การคมนาคมขนส่งทางน้ำภายในประเทศ นับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศพม่าเป็นอย่างมาก และยังเป็นเส้นทางคมนาคมหลักมาตั้งแต่อดีต เนื่องจากพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำอิรวดีมีทางน้ำอยู่มากมาย และเป็นเขตที่มีประชาชนพลเมืองอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด ประกอบกับเส้นทางถนนและทางรถไฟยังมีจำกัด

ช่องทางที่ติดต่อกับประเทศไทย (บุญเทียม พลายชมพู, 2549)

- จังหวัดเชียงราย ที่ช่องทางท่าขี้เหล็ก
- จังหวัดเชียงใหม่มี 2 ช่องทางคือช่องทางแม่สาย ม่อนปิน แม่อน บ่งคำ แม่ลาว เมืองแหง หนองหม้อฮ่อ
- จังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 13 ช่องทาง คือ ช่องทางบ้านช่องแคบ แม่กุ แม่ลาว ท่าสายลวด แม่กาสา แม่จะรา แม่ระมาต คะเนจื้อ แม่จัน แห่หลวง โกโกร แม่ตัน ท่าสองยาว
- จังหวัดกาญจนบุรี มี 8 ช่องทาง คือช่องทางจระเข้เผือก สิงห์ลุ่มสุ่ม ปี่ล็อก ท่าขนาน หินดาด สิ้นดิน หนองลู โลโว
- จังหวัดราชบุรี ที่ช่องทางสวนผึ้ง
- จังหวัดเพชรบุรี มี 2 ช่องทางคือช่องทางบางน้ำก๊าด และสองพี่น้อง
- จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี 15 ช่องทาง คือ ช่องทางรับร่อ สลวย ปากจั่น มะมุ น้ำจืดน้อย น้ำจืดใหญ่ ตำเลียง บางแก้ว ทราญทอง ปากน้ำ หงาว ราชกรูด ม่วงกลาง นาคา และกำพวน

ประเทศพม่าเป็นประเทศที่มีความมั่นคงในทางวัฒนธรรม พม่ามีศิลปะ วรรณกรรม และวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากพูดถึงวัฒนธรรม จะหมายรวมถึง การแต่งกายของผู้คน การวาดภาพ การแกะสลัก งานฝีมือต่างๆ ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ความคิดความเชื่อ และความเป็นอยู่ของผู้คนในบรรดาวัฒนธรรมทั้งหลาย ที่กล่าวมานั้น การแต่งกายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพม่า แม้การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไป ได้ทำให้วิถีชีวิต ความคิด และการแต่งกายมีความเปลี่ยนแปลงพร้อมไปด้วย อย่างไรก็ตาม พม่ายังยึดรูปแบบการแต่งกายไว้ได้อย่างมั่นคง ชนิดที่ว่า พอเห็นลักษณะการแต่งตัวในชีวิตประจำวัน ชาวต่างชาติก็พอจะรู้ได้ทันทีว่าเป็นชาวพม่า

2. บริบทของสถานการณ์พม่าปัจจุบัน

2.1 สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของพม่า

ประเทศพม่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่ประชาชนทั่วไป อดอยากยากจน สาเหตุอันเนื่องมาจากพม่าประสบปัญหาภายในประเทศหลายประการ เช่น การตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ความมั่นคงทางการเมือง ปัญหาชนกลุ่มน้อย เป็นต้น ซึ่งจากปัญหาต่างๆ นี้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของพมาล้าหลังกว่าประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างยิ่ง เช่น ประเทศ สปป.ล. ประเทศไทย และประเทศจีน เป็นต้น

การพัฒนาเศรษฐกิจของพม่า แม้ว่าจะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าทางเศรษฐกิจมากมายหลายชนิด แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของพมามากกว่าร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศไม่มากนัก ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองผันผวนอยู่ตลอดเวลา อาจจะเป็นเพราะประเทศพม่าเองเคยอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษมาก่อน ความรู้สึกชาตินิยม ความต้องการอิสรภาพ ทำให้พม่าพยายามหาแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุให้ภายหลังจากรับเอกราชแล้ว พม่าได้กำจัดการค้าที่แสดงถึงความเป็นอาณานิคมของชาติอื่นให้หมดสิ้นไป ซึ่งนั่นก็หมายถึงส่งผลเสียแก่เศรษฐกิจของพม่าเองในภายหลังที่อุดมการณ์สังคมนิยมได้ก่อตัวขึ้นในกลุ่มปัญญาชนของพม่า แต่เป็นอุดมการณ์ที่มีส่วนผสมของศาสนาพุทธและอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมนิยมแบบพม่า บุญเทียม พลายนพ (2549) บ่งชี้ว่าไม่เหมือนประเทศอื่นๆ ในโลก สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในพม่าเดิมเป็นสังคมนิยมร้อยละ 69.6 ของประชากรที่มีอยู่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ป่าไม้ ประมง และล่าสัตว์ อย่างไรก็ตามพม่าก็ยังมีการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากว่าเป็นแผนที่ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของประเทศ และได้รับอิทธิพลจากตะวันตก คือ มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรม การพลังงาน การคมนาคม การก่อสร้างมากกว่าการส่งเสริมการเกษตร การป่าไม้และเหมืองแร่ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในพม่า และน่าจะเป็นผลที่ทำให้ไปสู่ความเจริญทางเศรษฐกิจได้ อย่างไรก็ตามการเกษตรกรรมก็มิได้ถูกละเลยเสียทีเดียว แต่เพียงถูกให้ลดความสำคัญน้อยลง ผลจากการ

ดำเนินงานหลังจากปฏิบัติตามแผนฯ ดังกล่าวปรากฏว่าไม่มีความก้าวหน้ามากนัก ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

พม่าได้ปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยเปลี่ยนจากระบบการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ระบบตลาดแข่งขันเสรี และเปิดประเทศมากขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2531 เศรษฐกิจพม่าเริ่มขยายตัวขึ้นเรื่อยมาภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารพม่า โดยได้นำเอามาตรการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจหลายประการมาใช้ ได้แก่ การปฏิรูปภาคเกษตร การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ การผ่อนปรนกฎเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยว และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางเข้าประเทศ การเปิดเสรีทางการเงิน ธนาคาร การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มมากขึ้น การจัดระเบียบการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทย จีน อินเดีย และบังกลาเทศ เป็นต้น

มาตรการทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ได้ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของพม่าเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามพม่าก็ยังคงประสบปัญหาภาวะเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้น ความเจริญทางเศรษฐกิจยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลัก ๆ ของพม่า ประกอบกับรัฐบาลทหารพม่าขึ้นราคาเชื้อเพลิงครั้งใหญ่โดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า เหตุผลที่รัฐบาลขึ้นราคาเชื้อเพลิงเนื่องมาจาก รัฐบาลพยายามเปิดเสรีทางเศรษฐกิจและแปรรูปรัฐวิสาหกิจเป็นของเอกชน ต้องการแปรรูประบบจำหน่ายแจกเชื้อเพลิงให้เป็นของเอกชน รวมไปถึงก๊าซธรรมชาติก็ขึ้นราคาไปถึงห้าร้อยเปอร์เซ็นต์ น้ำมันดีเซลขึ้นราคาเป็นสองเท่า (เมื่อปีพ.ศ. 2550 ได้เคยขึ้นราคาเชื้อเพลิงมาแล้วรอบหนึ่งจาก 180 ถึง 1,500 จ๊าด หรือเท่ากับ เก้าร้อยเปอร์เซ็นต์) ค่าโดยสารรถเมล์/แท็กซี่ขึ้นเป็น 2 เท่าหรือกว่านั้น ค่าตัวเครื่องบินในประเทศสำหรับชาวพม่าขึ้นไป สามสิบเปอร์เซ็นต์ ข้าวปลาอาหารขึ้นราคาโดยเฉลี่ย สามสิบห้า เปอร์เซ็นต์กระเทียม/ไขไก่ขึ้นราคาห้าสิบเปอร์เซ็นต์ อีกทั้งเกิดวิกฤตงบประมาณขาดดุล เนื่องจากทุ้มบวมมหาศาลสร้างเมืองหลวงใหม่ เนย์ปีดอว์ และเมืองศูนย์กลางเครือข่ายไซเบอร์ใหม่ ยาดานาบอนและอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ทำตามข้อเสนอแนะของไอเอ็มเอฟที่ให้ลดเงินอุดหนุนค่าเชื้อเพลิงของภาครัฐ ซึ่งปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ไม่จะเป็นการเหตุผลใดก็แล้วแต่ เกษียร เตชะพีระ (2553) ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวพม่าทั้งสิ้น จึงทำให้ประชาชนชาวพม่าส่วนมากโยกย้ายถิ่นฐานของตนเองอพยพไปทำงานกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อหวังว่าการมีชีวิตที่ดีขึ้น มีเงินใช้ มีข้าวกิน ไม่ต้องอดมือกินมือ และถูกรัฐบาลทหารพม่าเอารัดเอาเปรียบอีกต่อไป เหตุผลเหล่านี้จึงถือได้ว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้แรงงานชาวพม่าอพยพมาทำงานที่อื่นแทนเพื่อหวังว่า การได้ออกาสต่างๆ ในการดำเนินชีวิตจะดีกว่าอยู่ที่บ้านเกิดของตนเองแล้วจะต้องเจอกับสภาพชีวิตที่ดูเหมือนแห้งแล้งไม่มีอะไรมาเติมเต็มชีวิตได้เลย

2.2 สภาพทางด้านการเมือง

การเมืองและสังคมของประเทศพม่านั้นอาจกล่าวได้ว่า กว่า 1 ทศวรรษภายหลังการยึดอำนาจของทหารพม่า เมื่อ 18 กันยายน 2531 เป็นต้นมา สภาพพม่าโดยเฉพาะด้านการเมืองและสังคมชะงักงัน แม้ว่าทางด้านเศรษฐกิจจะมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมายในแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดก็ตาม พม่าในช่วงหลังสุดของศตวรรษนี้ก็มิปัญหาของการเมืองสาม

เล่าที่หาทางออกได้ยากมาก ประการแรกทหาร ที่ยึดอำนาจการปกครองแบบเบ็ดเสร็จ ประการที่สองพรรคการเมืองฝ่ายค้าน หรือ เอ็นแอลดี ที่นำโดยองซานซูจี และประการที่สามชนกลุ่มน้อยที่มีกลุ่มสำคัญคือ กะเหรี่ยง นำโดยนายพลโบเม๊ยะ ที่เป็นกลุ่มเดียวและกลุ่มสุดท้ายที่ยังต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าอยู่ อาจกล่าวได้ว่าปัญหาทั้ง 3 ประการดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาการคาชังจนถึงปัจจุบันซึ่งแนวโน้มของการเมืองและสังคมของพม่าจะเป็นอย่างไรนั้น หลาย ๆ ประเทศยังคงจับตาดูอยู่ว่าจะเป็นอย่างไร

ในที่นี้ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าประชาชนผู้อยู่เบื้องหลังจะมีความลำบากมาก ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้นั้นจะมีผลออกมาเป็นอย่างไร แต่ท้ายที่สุดแล้ว ประชาชนก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะการปกครองของรัฐบาลทหารพม่าที่เอาเปรียบประชาชนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นราคาข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นราคาที่แพงมาก ประชาชนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดูแลครอบครัวของตนเองให้อยู่ดีมีสุขได้ ไม่ว่าจะเป็นหลบหนีภัยสงครามการต่อสู้ของชนกลุ่มน้อย การปราบปรามจากรัฐบาลทหารพม่า การควบคุมประชาชน การออกกฎหมาย การขึ้นราคาสินค้าที่ไม่มีเหตุผล สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนไปทั่วประเทศ ถึงแม้ว่าประชาชนทุกหมู่เหล่าจะเดินขบวนต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยสักกี่ครั้งประชาชนล้มตายไปสักกี่หมื่นคน ความพ่ายแพ้แก่รัฐบาลทหารประชาชนก็ยังคงไม่ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องดังกล่าว การเกิดอุทกภัยต่าง ๆ จากธรรมชาติ รัฐบาลก็เพิกเฉยไม่สนใจความเดือดร้อนของประชาชน ถึงแม้ว่านานาชาติหลาย ๆ ประเทศจะหยิบยื่นความหวังดีต่าง ๆ รัฐบาลทหารพม่าก็ไม่ยอมรับแต่โดยดี เหตุผลเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนพม่าไปทั่วประเทศ จึงทำให้ประชาชนบางส่วนหลบหนีหวังเอาชีวิตรอดอพยพเพื่อไปขายแรงงานต่อประเทศที่สามเพียงหวังค่าตอบแทนที่จะช่วยให้ชีวิตดีขึ้นครอบครัวอยู่ดีมีความสุข แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ที่ประชาชนพม่าจะหลบหนีเข้าเมืองหรือประเทศเพื่อนบ้านได้ง่าย โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีแรงงานอพยพพม่าเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ประเทศไทยก็เชื่อว่าละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนของพม่าได้ จำต้องหาทางแก้ไขและผ่อนปรนเป็นบางเรื่องให้แก่ประชาชนชาวพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายเหล่านี้ บางครั้งการถูกเอารัดเอาเปรียบจากรัฐบาลทหารพม่า นายหน้าที่หลอกลวงแรงงานพม่า หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนทำให้แรงงานพม่าหลบหนีเข้าเมืองจะต้องสูญเสียทรัพย์สิน เงินทอง หรือแม้กระทั่งจบชีวิตลงตั้งแต่ยังไม่ได้ข้ามประเทศด้วยซ้ำ ปัญหาเหล่านี้ยังคงพบเจอสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดแนวชายแดนระหว่างไทยและพม่าอยู่เป็นประจำจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าปัญหาเหล่านี้ไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะสั้น เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขด้วยนโยบายความร่วมมือกันระหว่างสองประเทศนั่นเอง

ภาพที่ 3 แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งกองกำลังชนกลุ่มน้อย บริเวณชายแดนไทย-พม่า
ที่มา: คณะที่ปรึกษาการข่าว สำนักนายกรัฐมนตรี (2535 อ้างถึงในชาวนิตย เกษตรศิริ, 2552)

2.3 สภาพทางสังคม และชนกลุ่มน้อย

ปัญหาอันยิ่งใหญ่ที่รัฐบาลพม่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ก็คือปัญหาความแตกแยกในพม่า เพราะประเทศพม่ามีชนชาติต่าง ๆ มารวมอยู่เป็นจำนวนมากมาย และการปกครองของพม่าที่แบ่งเขตการปกครอง เป็น 2 ลักษณะคือ การปกครองในรูปเขต (Division) เป็นการปกครองที่กำหนดในพื้นที่ที่ชาวพม่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ของบริเวณนี้มี 2 เขต ประกอบด้วย อิรวดี มาเกว มัณฑะเลย์ พะโค, หงสาวดี, สะกาย ตพนาวศรี และย่างกุ้ง ตามลำดับ และ การปกครองในรูปรัฐ (States) เป็นการปกครองที่กำหนดสำหรับพื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยเป็นส่วนใหญ่ มี 7 รัฐ ประกอบด้วย ยะไข่ ชิน คะฉิ่น กะเหรี่ยง กะยา มอญ ชาน ด้วยเหตุผลที่รัฐบาลทหารพม่าได้ปกครองประเทศแบบแบ่งเขตการปกครอง และปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยเปลี่ยนจากระบบการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ระบบตลาดแข่งขันอย่างเสรี และเปิดประเทศมากขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2531

ปัญหาที่ประชาชนชาวพม่าต้องพบเจอในการปกครองของรัฐบาลทหารพม่านั้นก็คือ ปัญหาภาวะเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้น และความเจริญทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นยังคงกระจุกตัวอยู่ภายในเมืองหลัก ๆ ของพม่า ได้แก่ย่างกุ้งและมัณฑะเลย์ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตของภาคเกษตรกรรมเริ่มลดน้อยลงในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าภาคเกษตร และมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ และที่สำคัญจำนวนประชากรทั้งหมดของพม่าจะเป็นชาวพม่าแท้ประมาณ 3 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด ชาวพม่าจึงมีสิทธิในการปกครองประเทศและประกอบอาชีพมากกว่าชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติอื่น ๆ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลพม่าได้ประกาศให้สิทธิแก่ชนกลุ่มน้อยพม่าให้มีสิทธิเท่าเทียมกันแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังคงไม่เปลี่ยนแปลงและไม่มีการปรับปรุงวิธีการเลย

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพม่าในปัจจุบัน ประชากรชาวพม่าส่วนใหญ่อยู่ในฐานะยากจน ได้รับค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 1,000 จ๊าด/คน (คิดเป็นเงินบาทในประเทศไทยประมาณ 25-30 บาท) ผู้ใช้แรงงานหาเงินได้โดยเฉลี่ยวันละ 2,000 จ๊าด (ประมาณ 50-60 บาท) ผู้ที่ทำงานได้รับเงินเดือน เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยดกราว 4,500-5,000 บาท ชาวบ้านต้องใช้เงินที่หาได้ต่อเดือนประมาณ 60-80% จ่ายไปเป็นค่าทำอาหาร จึงแทบไม่มีเงินเหลือเป็นค่ารักษาตัวเวลาเจ็บป่วย ค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายทางสังคมอื่นๆ ตอนนี้ชาวเมืองต้องใช้เงินที่หาได้รายวันไปเป็นค่าเดินทางถึงครึ่งหนึ่งหรือ 3 ใน 4 โดยเฉพาะพวกที่อยู่ชานกรุงย่างกุ้ง ประกอบกับประเทศพม่ามีหนี้ต่างประเทศสูงถึง 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เงินเฟ้อปีที่แล้ว = 21.4%, ปีนี้ = 32.3% และมาบัตินี้ขึ้นสูงถึง 80% พม่ามีก๊าซธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่เอาไปขายต่างชาติหมด รายจ่ายการทหารคิดเป็น 40% ของงบประมาณแผ่นดิน, ส่วนรายจ่ายด้านสาธารณสุขและการศึกษารวมกันแค่ 3% ของงบประมาณทั้งหมด เกษียร เตชะพีระ (2553)

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าประเทศพม่ามีชนชาติต่าง ๆ มารวมอยู่เป็นจำนวนมากมาย อีกทั้งการปกครองของพม่าที่แบ่งเขตการปกครอง เป็น 2 ลักษณะคือ การปกครองในรูปเขต (Division) และการปกครองในรูปรัฐ (States) จำนวนประชากรทั้งหมดของพม่าจะเป็นชาวพม่าแท้ประมาณ 3 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด ชาวพม่าจึงมีสิทธิในการปกครองประเทศและประกอบอาชีพมากกว่าชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติอื่น ๆ จึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับความเป็นอยู่อย่างทั่วถึง จึงทำให้ประชากรชาว

พม่าส่วนใหญ่อยู่ในฐานะยากจน ประกอบกับปัญหารัฐบาลทหารพม่าที่ยึดอำนาจการปกครองแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน หรือ เอ็นแอลดี ที่นำโดยองซานซูจี และประชาชนกลุ่มน้อยที่มีกลุ่มสำคัญคือ กะเหรี่ยง ที่เป็นกลุ่มเดียวและกลุ่มสุดท้ายที่ยังต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าอยู่ ปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ส่งผลให้ประชาชนมีความเดือดร้อนอย่างหนัก ไม่มีความสุขในชีวิตที่จะต้องคอยหลบหลีกกระสุนปืนของการต่อสู้ จะต้องคอยถูกเรียกทำงานอย่างไม่ได้รับค่าตอบแทนจากทหาร และซ้ำร้ายการปลุกข้าว อาชีพประมง ก็ไม่มีรายได้ขายไม่ได้ราคา ราคาสินค้าแพงสูงชัน ส่งผลให้ประชาชนต่างดิ้นรนเพื่อหวังให้มีชีวิตที่ดีขึ้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานชาวพม่ากับประเทศเพื่อนบ้านไม่อาจจะหยุดยั้งได้ นับวันยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาการติดเชื่อจากโรคภัยต่าง ๆ ที่อาจติดตามตัวของแรงงานข้ามชาติ หรือปัญหาภัยสังคมต่าง ๆ ที่อาจตามมาส่งผลให้ประเทศไทยเอง ยังต้องเฝ้าคอยระมัดระวังปัญหาแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ไม่ให้เกิดปัญหาต่อสังคมไทยได้

3. นโยบายของประเทศไทยต่อแรงงานพม่า

บริบทแรงงานพม่าที่อพยพมาประเทศไทย ด้วยเหตุผลที่สำคัญคือปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเมือง ในขณะที่ประเทศไทยยังคงมีความต้องการแรงงานไร้ฝีมือราคาถูกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ในยุคฟองสบู่ ซึ่งเริ่มในช่วงปี 2531 จนถึงปัจจุบันนี้ ประเทศไทยยังคงมีความต้องการแรงงานเหล่านี้อยู่ สूरพงษ์ กองจันทิก (2550) ได้สรุปประเด็นที่สำคัญ ๆ ของแรงงานพม่าที่อพยพมาประเทศไทย ดังนี้

3.1 นโยบายของรัฐในการจัดการแรงงานข้ามชาติ

ในอดีตรัฐไทยไม่เคยคิดว่า จะมีการลักลอบเข้าเมืองมาทำงานของคนต่างชาตินumerous มาก จึงไม่มีนโยบายโดยตรงในเรื่องแรงงานข้ามชาติ และไม่ยอมรับการมีอยู่ของแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ผู้ที่ไม่มีสถานะเป็นคนต่างชาติดังถูกกฎหมายจะถูกบังคับดำเนินคดี ตลอดจนการผลักดันส่งกลับประเทศต้นทางเท่านั้น นอกจากนี้ไม่ยอมรับการมีอยู่ของแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายแล้ว ยังมีกฎหมายที่ตราไว้ว่า “ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาเป็นกรรมกรในประเทศ” (มาตรา 12 พรบ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522) จวบจนกระทั่งถึงยุคขยายตัวของฟองสบู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของภาคการก่อสร้างและประมง ทำให้มีความต้องการแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมาก จึงมีแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 3 ประเทศ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนมาก จนกลายเป็นปัญหากระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองระหว่างประเทศ

ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าว บิบบังคับให้รัฐบาลจำต้องยอมรับการมีอยู่ของแรงงานข้ามชาติเหล่านั้น ประกอบกับการรวมตัวกดดันอย่างต่อเนื่องของ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย ทำให้รัฐบาลต้องประกาศนโยบายการจัดการแรงงานต่างชาติดังที่ดยุ่กันมากขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 17 แห่ง พรบ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 เปิดนโยบายผ่อนผันให้บุคคลที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถ

ทำงานได้ในลักษณะชั่วคราวตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด “การผ่อนผัน” ใช้วิธีการออกเป็นมติ ครม. ประกาศผ่อนผัน เป็นรายปี ตั้งแต่ ปี 2539 เป็นต้นมา

3.2 การประกาศผ่อนผันตาม มติ ครม. แบ่งออกเป็น 2 ช่วงสำคัญ

ช่วงที่ 1 นับจากปี 2539-2546

นโยบายการจัดการของภาครัฐในช่วง 2539-2546 เป็นนโยบายการทำงานเชิงตั้งรับ โดยมีฐานคิดว่า “จ้างเท่าที่จำเป็น หรือจำเป็นต้องจ้าง” และมองแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย เหล่านั้นเป็นเพียงปัจจัยทางเศรษฐกิจ ที่จำเป็นของประเทศ และต้องควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคง นโยบายการทำงานเชิงตั้งรับ สะท้อนจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยการประกาศผ่อนผันเป็นรายปี โดยไม่มีการวางแผน การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการ แรงงานข้ามชาติในระยะยาว ในขณะที่ฐานคิดที่มองแรงงานข้ามชาติเหล่านั้น เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ ส่งผลให้มีการกำหนดมาตรการที่เข้มงวดในกรณีที่แรงงานข้ามชาติต้องการเปลี่ยนนายจ้าง หรือมาตรการห้ามการเดินทางออกนอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต

ในช่วงที่ 2 หลังจากรัฐถูกวิพากษ์วิจารณ์นโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติ จากหลายฝ่าย รัฐได้ปรับตัว ด้วยการยอมรับสถานะบุคคลของแรงงานข้ามชาติ จากผิดกฎหมาย เป็นถูกกฎหมาย โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติในการพิสูจน์ “บุคคลลักลอบเข้าเมืองมาทำงานและผู้ติดตาม” ให้เป็นแรงงานที่ได้รับรองสถานะจากประเทศต้นทาง และสามารถจะทำงานในประเทศไทยต่อไป เป็น “บุคคลที่อยู่อย่างถูกกฎหมาย” โดยให้ประเทศต้นทางเป็นผู้รับรองสถานะบุคคล และนำมาเป็นหลักฐานในการออกใบอนุญาตให้ทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายต่อไป ประเทศไทย ได้ทำบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือการจ้างแรงงาน 3 ฉบับ ร่วมกับ ประเทศ ลาว กัมพูชา และพม่า เพื่อให้มีการรับรองสถานะบุคคลของแรงงานที่ต้องการมาหางานทำในประเทศไทย

แม้ว่า “บันทึกการรับรองสถานะบุคคล” จะทำได้เป็นจริงเฉพาะ ลาว กับ กัมพูชา (เนื่องจากไม่มีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง) ในขณะที่ การรับรองสถานะบุคคลของชาวพม่า โดยรัฐบาลพม่า ไม่ได้รับการยอมรับจากตัวแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า เนื่องจากความขัดแย้งที่รุนแรงทางการเมือง แต่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของรัฐ ที่ไม่มองแรงงานข้ามชาติเหล่านั้น เป็น “คนเถื่อน” ที่ให้เพียงสิทธิทำงาน แต่เป็น “แรงงานและมีผู้ติดตามแรงงาน” ที่มีอยู่จริง เป็นการยืนยันว่า รัฐไทย มองเห็นภาพชีวิตจริงของแรงงาน และครอบครัว ที่นัยหนึ่งคือ การสร้างสุข-ภาวะ และรับรองสิทธิเบื้องต้นของคุณภาพชีวิตในประชากรกลุ่มนี้ ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ ของแรงงานข้ามชาติในอนาคตต่อไป

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2547 มีแรงงานข้ามชาติมารายงานตัวตามมติ ครม. จำนวน 1,284,920 คน แต่ได้รับการจดทะเบียน 847,630 คน ลดลงเป็นลำดับเรื่อยมา ทั้ง ๆ ที่ความต้องการแรงงานไม่ได้ลดลง ล่าสุดยอดขึ้นทะเบียนปี 2550 มีแรงงานข้ามชาติมาขึ้นทะเบียนเพียง

ประมาณ 500,000 คน ซึ่งทำให้น่าเป็นห่วงถึงอนาคตการจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติของรัฐ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะสถาบันวิจัยประชากร มหิดล (2550)

4. เศรษฐกิจสังคมท้องถิ่นปลายทางของการอพยพ

เศรษฐกิจในภาคอีสานมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการผลิตนอกภาคเกษตรที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นรวมถึงการผลิตภาคเกษตรที่ปรับตัวดีขึ้น เนื่องมาจากมีผลผลิตจากอ้อยและมันสำปะหลังที่เพิ่มขึ้นมา นอกจากผลผลิตจากอ้อยและมันสำปะหลังที่เพิ่มขึ้นมาแล้ว ยังมีผลผลิตจากข้าว ที่ช่วยเสริมให้เศรษฐกิจในภาคอีสานดีขึ้นเรื่อย ๆ และการผลิตอาหารและเครื่องดื่มขยายตัวสูงขึ้นอย่างมาก การผลิตเครื่องแต่งกายก็ขยายตัวดีเช่นกัน สาขาการขนส่ง ขยายปลีก สาขาก่อสร้าง และสาขาการโรงแรมและภัตตาคารขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การผลิตโดยรวมขยายตัวสูงขึ้น มีการประกอบการภาคอุตสาหกรรมหลากหลาย มีอัตราการขยายตัวที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมเกษตรมาเป็นอุตสาหกรรมวิศวกรรม แม้ว่าจะมีโรงงานขนาดใหญ่บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อม และมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น โรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนการประกอบกิจการในภาคอีสาน นับรวมแล้วจำนวนทั้งสิ้น 1,278 โรงงาน เงินลงทุนรวม 51,889 ล้านบาท เกิดการจ้างงาน 52,639 คน กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ส่วนใหญ่โรงงานจะตั้งพื้นที่รอบ ๆ ตัวเมืองเนื่องจากมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าในเมือง

ภูมิภาคของอีสานในภาพรวมมีอุตสาหกรรมที่สำคัญ 4 อันดับ ได้แก่

1. อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ มีจำนวน 8 โรงงาน เงินลงทุนรวม 14,795 ล้านบาท

2. อุตสาหกรรมไฟฟ้า จำนวน 6 โรงงาน เงินลงทุนรวม 4,036 ล้านบาท เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผลิตไฟฟ้าจากเขื่อน บริษัทโรงไฟฟ้าน้ำตาล และมีการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์

3. อุตสาหกรรมอาหาร มีจำนวน 77 โรงงาน ด้วยเงินลงทุน 3,830 ล้านบาท อาทิเช่น อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์

4. อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม มีโรงงานจำนวน 9 โรงงาน เงินลงทุนรวม 3,37 ล้านบาท อาทิเช่น อุตสาหกรรมที่ผลิตโซดาและน้ำดื่ม

จากการที่มีภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาคเป็นจำนวนมาก ก็ส่งผลให้มีการจ้างงาน เพิ่มขึ้นจำนวน 52,639 คน (นับรวมเฉพาะโรงงานจำพวก 2 และ 3) แยกตามหมวดอุตสาหกรรม 5 อันดับ ที่มีการจ้างงานสูงสุด ดังนี้

1. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	9,288 คน
2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	8,786 คน
3. อุตสาหกรรมโลหะ	4,834 คน
4. อุตสาหกรรมเกษตร	3,917 คน
5. อุตสาหกรรมเคมี	3,662 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประเภทของกิจการอนุญาตการประกอบกิจการโรงงาน 89 แห่ง ในจังหวัด
อิสานนครของภาคอีสาน

รายการ	จำนวน (ราย)	เงินลงทุน (ล้านบาท)	คนงาน (คน)
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	7	120.70	85
2. อุตสาหกรรมอาหาร	16	164.59	273
3. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	4	11.32	132
4. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	1	37.00	490
5. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	5	23.79	58
6. อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	2	17.58	14
7. อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	1	7,168.0	156
8. อุตสาหกรรมอุตสาหกรรมพลาสติก	3	8.73	36
9. อุตสาหกรรมโลหะ	13	149.53	110
10. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	13	130.37	150
11. อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	2	1.70	13
12. อุตสาหกรรมขนส่ง	10	735.80	425
13. อุตสาหกรรมอื่นๆ	12	23.80	33
รวม	89	8,593.02	1,988

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด, 2550

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดอิสานนครของภาคอีสาน ในเขตพื้นที่จำนวน 89 แห่ง ประกอบไปด้วย โรงงานผลิตเบียร์ ผลิตแป้งมันสำปะหลัง ผลิตน้ำตาล ผลิตแหวน ตาข่าย ตัดเย็บเสื้อผ้า ผลิตรองเท้า ผลิตเครื่องปั้นดินเผาผลิตเยื่อกระดาษ ผลิตน้ำตาล ผลิตสุรา ผลิตเอทานอล เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง ผลิตเชือก ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จากสถานะเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนของท้องถิ่น ที่มีความต้องการแรงงานในอัตราที่เพิ่มมากขึ้น และมีอัตราการจ้างงานที่สูง นับว่าเป็นปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้แรงงานอพยพพม่ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดอิสานนครของภาคอีสาน ประกอบกับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น มีความปลอดภัยทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจที่ดี มีผลต่อการดำเนินชีวิตในครอบครัว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจำนวนแรงงานต่างด้าว ณ เมษายน 2552 มีแรงงานพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองได้รับการผ่อนผันตามมติ ครม. ทำงานในตำแหน่ง กรรมกร ลักษณะงานที่ทำงาน คือผลิตอวน จำนวน 564 คน และตำแหน่งงานผู้รับใช้ในบ้าน ลักษณะงานที่ทำคือดูแลบ้าน ทำอาหาร จำนวน 7 คน (กรมการจัดหางาน, 2552)

ผู้ศึกษา ได้วิเคราะห์ตามสถานการณ์ของจำนวนแรงงานชาวพม่าที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในเขตพื้นที่ที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาสภาพทั่วไปของโรงงานในแถบอีสานตอนบน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี มุกดาหาร ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ประกอบกิจการอยู่ในแต่ละจังหวัด ดังนั้นปัญหาแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ลาว กัมพูชา และพม่า มีอยู่ในแถบทุกจังหวัดของภาคอีสาน ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้สอบถามจากแรงงานไทยที่เคยทำงานในโรงงานมาก่อนประกอบกับผลจากการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล และงานวิจัยที่มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาวิจัยไว้ก่อนหน้านี้ แต่จะเห็นได้ว่าแรงงานชาวพม่าจะอยู่ในพื้นที่อีสานนครของภาคอีสานมากที่สุด เนื่องจากภาคอีสานตอนบนและภาคอีสานตอนล่าง มีจังหวัดที่มีธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมหลายแห่ง เช่น ผลิตแหวน ผลิตรองเท้า ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ส่งออกขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเส้นทางขนส่งจะมีหลายเส้นทางเช่น ทางรถไฟ ทางรถยนต์ และทางเครื่องบิน จึงถือได้ว่าในส่วนภูมิภาคนี้มีความพร้อมทุก ๆ ด้าน เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ในประเทศไทย

